

Rolnummers 542-543
Arrest nr. 4/94 van 13 januari 1994

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen gesteld door de Arbeidsrechtbank te Charleroi in zake Oulal Ali tegen de Rijksdienst voor Pensioenen en in zake D'Amico Pio tegen de Rijksdienst voor Pensioenen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters K. Blanckaert, H. Boel, P. Martens, Y. de Wasseige en G. De Baets, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalm, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij twee vonnissen van 22 april 1993 respectievelijk in zake Oulal Ali Marsa ben Mehidi tegen de Rijksdienst voor Pensioenen en D'Amico Pio tegen de Rijksdienst voor Pensioenen, heeft de Arbeidsrechtbank te Charleroi de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Houdt artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, zoals ten uitvoer gelegd bij artikel 29 van het algemeen uitvoeringsreglement van 21 december 1967 betreffende de tewerkstelling van de werknemers in de loop van de jaren vóór 1 januari 1955, en gelet op de bepalingen van artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 een schending in van de beginselen van gelijkheid en verbod van discriminatie die zijn vastgesteld in de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet ? ».

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

In de zaak die aanleiding heeft gegeven tot de prejudiciële vraag die is ingeschreven onder rolnummer 542 betwist A. Oulal de beslissing van de Rijksdienst voor Pensioenen die slechts één jaar vóór 1 januari 1955 geldig verklaart, terwijl hij in de loop van de jaren 1948 tot 1950 gedurende 625 dagen een werkzaamheid van ondergrondse mijnwerker heeft uitgeoefend.

In de zaak die aanleiding heeft gegeven tot de prejudiciële vraag die is ingeschreven onder rolnummer 543 betwist P. D'Amico de beslissing van de Rijksdienst voor Pensioenen waarbij zijn pensioenaanvraag wordt verworpen, terwijl hij in de loop van de jaren 1947 (vanaf 12 juli) en 1948 gedurende 292 dagen de werkzaamheid van mijnwerker heeft uitgeoefend.

III. De rechtspleging voor het Hof

De prejudiciële vragen zijn bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van elk van de voormelde verwijzingsbeslissingen, die op 28 april 1993 op de griffie zijn ontvangen.

Bij beschikkingen van 29 april 1993 heeft de voorzitter in functie voor elk van de zaken de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Bij beschikking van 6 mei 1993 heeft het Hof de twee zaken samengevoegd.

Overeenkomstig artikel 100 van de voormelde organieke bijzondere wet op het Hof worden samengevoegde zaken onderzocht door de zetel waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt en zijn de verslaggevers diegenen die overeenkomstig artikel 68 zijn aangewezen voor de eerste zaak die bij het Hof aanhangig is gemaakt.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen aanleiding was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet.

Van de verwijzingsbeslissingen en van de beschikking tot samenvoeging is conform artikel 77 van de organieke wet kennisgegeven bij op 24 mei 1993 ter post aangetekende brieven, die op 25 mei en 1 juni 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld; er was geen datum vermeld op het bericht van ontvangst van de aan mevrouw de Voorzitster van de Franse Gemeenschapsregering toegezonden brief.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het

Belgisch Staatsblad van 26 mei 1993.

De Rijksdienst voor Pensioenen, vertegenwoordigd door zijn administrateur-generaal, wiens kantoren gevestigd zijn te 1060 Brussel, Zuidertoren, met als raadsman Mr. E. Grevy, advocaat bij de balie te Charleroi, heeft bij op 2 juli 1993 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, wiens kabinet gevestigd is te 1000 Brussel, Wetstraat 16, heeft bij op 8 juli 1993 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

Afschriften van die memories zijn conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij op 1 augustus 1993 ter post aangetekende brieven, die op 18 en 19 augustus 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

De Rijksdienst voor Pensioenen heeft bij op 8 september 1993 ter post aangetekende brief een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van de voorzitter van 1 oktober 1993 is rechter H. Boel aangewezen als lid van de zetel en als rechter-verslaggever, en dit uitsluitend met het oog op de verlenging van de termijn waarin artikel 109 van de voormelde bijzondere wet voorziet, ter vervanging van rechter L. De Grève, die tot voorzitter is verkozen.

Bij beschikking van 1 oktober 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, tot 28 april 1994 verlengd.

Bij beschikking van 21 oktober 1993 is rechter H. Boel aangewezen als lid van de zetel en als rechter-verslaggever ter vervanging van rechter L. De Grève, die tot voorzitter van het Hof is verkozen.

Bij beschikking van 21 oktober 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 9 november 1993.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen, en hun advocaten zijn van de datum van de terechtzitting op de hoogte gebracht bij op 21 oktober 1993 ter post aangetekende brieven, die op 22 en 25 oktober 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 9 november 1993 :

- is verschenen :

. Mr. E. Gillet, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters Y. de Wasseige en H. Boel verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

A.1. Er zijn twee memories ingediend, de ene door de Rijksdienst voor Pensioenen en de andere door de Ministerraad.

De Rijksdienst voor Pensioenen heeft een memorie van antwoord ingediend.

A.2. Na de feiten, de rechtspleging voor de bodemrechter en de tekst van de in de prejudiciële vraag geciteerde bepalingen in herinnering te hebben gebracht, voert de Rijksdienst voor Pensioenen in hoofddorde de artikelen 1, § 1, en 3, § 1, aan van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en het uitvoeringsbesluit ervan van 4 december 1990 : aangezien in die teksten geen bepalingen voorkomen die aan de toepassing van artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 en van artikel 29 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 in de weg staan, blijft « het principe van het vereiste dat de tewerkstelling vóór 1 januari 1955 gewoonlijk en hoofdzakelijk is uitgeoefend » toepasselijk op de pensioenen van na 1 januari 1991.

Subsidiar wordt in de memorie aangevoerd dat « het onderscheid dat door de wetgever van 1967 is ingevoerd ten aanzien van de gewoonlijke en hoofdzakelijke uitoefening van de tewerkstelling vóór 1 januari 1955 steunt op de inaanmerkingneming van een jaarlijks en ondeelbaar forfaitair loon voor de berekening van het pensioen als gevolg van het ontbreken van een individuele rekening voor die periode; (...) dat dit forfaitaire stelsel dus op een objectief criterium berust, dat niet alleen in overeenstemming is met het doel van de betrokken norm maar onontbeerlijk is om de toepassing ervan mogelijk te maken, zonder risico van willekeur, gelet op het ontbreken van bewijs van de juiste lonen voor de periode vóór 1955 ».

De memorie leidt daaruit af dat de prejudiciële vraag « zonder voorwerp is ».

A.3. Na een herhaling van de prejudiciële vragen en van de bepalingen die zij aan de orde stellen, preciseert de Ministerraad de draagwijdte van die bepalingen en de wijze waarop zij met elkaar verband houden.

A.3.1. Ten aanzien van het begrip « gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling » waarvan sprake in artikel 9, wordt in de memorie gesteld dat dat begrip, zoals het in artikel 29 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 is gepreciseerd, moet worden uitgebreid tot de andere bepalingen van het koninklijk besluit nr. 50 waarin enkel de term « tewerkstelling » is gebruikt.

A.3.2. In verband met de wet van 20 juli 1990 wordt in de memorie erop gewezen dat de wijzigingen die bij die wet zijn ingevoerd « voor de toekomst (gelden) »; gelet op artikel 16 van de genoemde wet blijft artikel 10, vervangen door artikel 3 van dezelfde wet dat er in ruime mate op is geïnspireerd, toepasselijk op de pensioenen die ingaan vóór 1 januari 1991.

A.3.3. Uit die analyse leidt de Ministerraad af dat « het er naar uitziet dat de verwijzende rechter zich vergist heeft over de respectieve draagwijdte van artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 en van artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990. (...) Artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 beperkt er zich toe artikel 10 van het koninklijk besluit nr. 50 te vervangen voor de pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 1991 ».

« Artikel 3 van de wet van 1990 wordt dus met artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 op dezelfde wijze geordend als het vroegere artikel 10 - dat nog steeds toepasselijk is voor de pensioenen die voor het eerst ten vroegste op 1 januari 1991 ingaan - van het koninklijk besluit nr. 50 zich met datzelfde artikel 9 ordende. »

« Artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 enerzijds, artikel 10 van hetzelfde koninklijk besluit en artikel 3 van de wet van 20 juli 1990 anderzijds, hebben onderscheiden doelstellingen. Zij willen niet hetzelfde doel anders regelen volgens onderscheiden categorieën van werknemers. »

A.3.4. De memorie besluit dat de prejudiciële vragen « zonder voorwerp zijn » en dat artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 en artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet niet schenden.

A.4. In zijn memorie van antwoord besluit de Rijksdienst voor Pensioenen in hoofddorde dat de vraag « niet-ontvankelijk is bij gebrek aan belang ».

B.1. Krachtens artikel 26, § 2, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof komt het de rechter die een prejudiciële vraag stelt toe, na te gaan of het antwoord op die vraag dienend is om het hem voorgelegde geschil te beslechten. Het Hof, waarbij de vragen bij vonnissen van 22 april 1993 van de Arbeidsrechtbank van Charleroi op regelmatige wijze aanhangig zijn gemaakt, dient dat probleem niet te onderzoeken. Het Hof dient enkel te zeggen of de door de prejudiciële vragen beoogde bepalingen al dan niet de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet schenden.

B.2. De twee prejudiciële vragen van de Arbeidsrechtbank te Charleroi betreffen de bestaanbaarheid met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, van «artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, zoals ten uitvoer gelegd bij artikel 29 van het algemeen uitvoeringsreglement van 21 december 1967 betreffende de tewerkstelling van de werknemers in de loop van de jaren vóór 1 januari 1955, en gelet op de bepalingen van artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 ».

B.3.1. Als eerste bepaling wordt in de prejudiciële vragen artikel 9 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 genoemd. Uit de motivering van het vonnis blijkt dat, hoewel die bepaling als geheel is genoemd, enkel de eerste paragraaf in het geding is; het Hof zal zijn onderzoek derhalve beperken tot die ene paragraaf.

Het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 is genomen op basis van de wet van 31 maart 1967 tot toekenning van bepaalde machten aan de Koning ten einde de economische heropleving, de bespoediging van de regionale reconversie en de stabilisatie van het begrotingsevenwicht te verzekeren, inzonderheid op basis van artikel 1, 9°, artikel 3, tweede lid, en artikel 4 van die wet. Dat koninklijk besluit is niet door een wet bekrachtigd. Artikel 9, § 1, ervan is niet door een wetsbepaling gewijzigd.

De vraag moet evenwel zo worden opgevat dat het Hof een vraag wordt gesteld over de bestaanbaarheid met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, niet van het voormelde artikel 9, § 1, als zodanig, maar van artikel 1, § 1, van de wet van 20 juli 1990 in zoverre het voorschrijft dat de bepalingen van het koninklijk besluit nr. 50 «van toepassing (blijven) op de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 januari 1991 ingaan, onverminderd de mogelijke toepassing van afwijkende bepalingen in deze wet ». Geen bepaling van de wet is

afgeweken van artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50. Het Hof is bevoegd om te antwoorden op de vraag in zoverre zij betrekking heeft op dat artikel 9, § 1.

B.3.2. Artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 roept een verschil in behandeling in het leven onder de werknemers die in de loop van een gegeven jaar niet gewoonlijk en hoofdzakelijk waren tewerkgesteld, omdat die tewerkstelling in aanmerking wordt genomen voor de berekening van hun pensioen wanneer zij na 1 januari 1955 valt en daarentegen niet in aanmerking wordt genomen wanneer zij vóór die datum valt.

B.3.3. Het onderscheid tussen werknemers naargelang zij vóór of na 1 januari 1955 zijn tewerkgesteld steunt op een objectief verschil : anders dan het systeem dat van kracht is vanaf 1955, kenmerkt de periode vóór dat jaar zich door het feit dat er toen geen individuele loonrekening bestond waarmee de gegevens konden worden verzameld die noodzakelijk zijn voor de pensioenberekening, inzonderheid het bedrag van het werkelijk uitbetaalde loon in een bepaald tewerkstellingsjaar; de wetgever heeft met die feitelijke toestand rekening gehouden door, wat de jaren vóór 1955 betreft, een forfaitair loon in aanmerking te nemen met dien verstande dat een gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling wordt aangetoond.

B.3.4. Een dergelijk verschil in behandeling is niet willekeurig. Wanneer het betaalde loon met zekerheid bekend is, is het immers een getrouwe afspiegeling van de werkelijkheid en van de hoeveelheid verrichte prestaties, hoe beperkt ook. Daartegenover staat dat wanneer het loon slechts forfaitair kan worden geraamd, het logisch is dat het forfait alleen dan wordt toegepast wanneer een gewone en hoofdzakelijke tewerkstelling wordt aangetoond, omdat anders een onevenredig voordeel wordt toegekend aan diegenen die slechts occasioneel en accessoir hebben gewerkt. Een dergelijke vereiste is in redelijkheid verantwoord.

Weliswaar kan aan de hand van de berekeningsmethode niet steeds het juiste loon dat vóór 1955 is uitbetaald terugberekend worden. Maar aangezien de wetgever dat niet met zekerheid kon bepalen, kon hij slechts het gebruik van een algemene, forfaitaire formule toestaan die noodzakelijk benaderend en vereenvoudigend is. Ten deze blijkt niet dat de kans op fouten bij de toepassing van de gekozen methode onevenredig groot is.

B.4. De tweede bepaling die in de prejudiciële vragen wordt genoemd is artikel 29 van het

koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers. Dat artikel bepaalt :

« Wordt, voor de toepassing van het koninklijk besluit nr. 50 als gewoonlijk en hoofdzakelijk aangezien, elke tewerkstelling in hoedanigheid van werknemer welke zich normaal over honderd vijftientig dagen van minstens vier uur per kalenderjaar uitstrekt, of elke tewerkstelling in dezelfde hoedanigheid welke minstens veertienhonderd tachtig uur per kalenderjaar omvat.

Wordt eveneens als gewoonlijk en hoofdzakelijk aangezien, de tewerkstelling in het onderwijs, wanneer de prestaties meer dan 6/10e van de voor de toekenning van een volledige wedde voorziene uurrooster omvatten.

Alleen de tewerkstelling als zeevarende of als mijnwerker wordt in aanmerking genomen voor de vaststelling van de gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling in één van die hoedanigheden.

Er wordt verondersteld dat elke werkelijk begonnen arbeidsdag zolang geduurd heeft als de dagen waarop de betrokken werknemer gewerkt heeft. Eén maand inschrijving op de monsterrol telt voor dertig dagen tewerkstelling in hoedanigheid van zeevarende.

Voor de vaststelling van de gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling worden de perioden bedoeld bij de artikelen 6, 7 en 34 tot 36 in aanmerking genomen. »

Het Hof is niet bevoegd om de grondwettigheid van een koninklijk besluit te beoordelen. Het komt de bodemrechter toe na te gaan of de Koning, in zoverre Hij een tewerkstelling van honderd vijftientig dagen van vier uur per kalenderjaar heeft geëist, het begrip gewoonlijk en hoofdzakelijk uitgeoefende tewerkstelling al dan niet op discriminerende wijze heeft gedefinieerd.

B.5.1. Als derde bepaling wordt in de prejudiciële vragen artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 genoemd, dat als volgt luidt :

« Het recht op het rustpensioen wordt per kalenderjaar verkregen naar rata van een breuk van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen bedoeld bij de artikelen 7, 8 en 9bis van het koninklijk besluit nr. 50 en in aanmerking genomen ten belope van :

a) 75 t.h. voor de werknemers van wie de echtgenoot :

- elke beroepsarbeid, behalve die door de Koning toegestaan, heeft gestaakt;
- geen van de vergoedingen of uitkeringen bedoeld in artikel 25 van het koninklijk besluit nr. 50 geniet;
- geen rust- en overlevingspensioen en geen als dusdanig geldende uitkeringen geniet, toegekend krachtens deze wet, krachtens het koninklijk besluit nr. 50, krachtens een Belgische

regeling voor arbeiders, bedienden, mijnwerkers, zeevarenden of zelfstandigen, krachtens een Belgische regeling toepasselijk op het personeel van de overheidsdiensten of van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, krachtens iedere andere Belgische regeling, krachtens een regeling van een vreemd land of krachtens een regeling toepasselijk op het personeel van een volkenrechtelijke instelling;

b) 60 t.h. voor de andere werknemers.

De breuk die met elk kalenderjaar overeenstemt heeft als teller de eenheid en als noemer het getal 45 of 40 naargelang het een man of een vrouw betreft.

Wanneer het aantal kalenderjaren die de loopbaan bevat, hoger is dan het aantal uitgedrukt door de noemer van de breuk, worden de kalenderjaren die recht geven op het voordeligste pensioen in aanmerking genomen tot beloop van dat laatste aantal. »

B.5.2. Uit de overwegingen van het vonnis en het advies van de arbeidsauditeur vloeit voort dat artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 slechts aan het Hof ter toetsing is voorgelegd voor zover het artikel het recht op rustpensioen op een stelsel van kalenderjaren doet steunen.

Het Hof merkt op dat dat stelsel geldt voor alle werknemers zodat er te hunnen aanzien geen verschil in behandeling is dat de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zou kunnen schenden.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht dat artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, en artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn, de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet niet schenden.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 13 januari 1994.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

M. Melchior